

รายงานที่ ๑๐๕๘/๒๕๕๘ เรื่อง สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย สิทธิในกระบวนการยุติธรรม กรณีการดำเนินนโยบายของรัฐบาลในการประกาศสงครามต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ก่อให้เกิดความเสียหายต่อประชาชนและส่งผลกระทบต่อด้านสิทธิมนุษยชนในวงกว้าง

● ประเด็นคำร้อง

ผู้ร้องจำนวนมากได้ร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเพื่อขอให้ตรวจสอบกรณีกล่าวอ้างว่า ได้รับความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ความเสียหายจากการถูกยึดและอายัดทรัพย์สิน ความเสียหายต่อเสรีภาพ เช่น ถูกอุ้มหายตัวไป หายสาบสูญ เป็นต้น รวมทั้งความเสียหายต่อเกียรติยศชื่อเสียงของครอบครัว อันเนื่องมาจากการดำเนินนโยบายปราบปรามยาเสพติดในสมัยพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี

● ผลการพิจารณาของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติพิจารณาคำร้องแล้วมีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่าการกำหนดและประกาศนโยบายในการทำสงครามขึ้นแตกหักกับยาเสพติดในสมัยพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี และการที่หน่วยงานและเจ้าหน้าที่รัฐนำนโยบายดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อด้านสิทธิมนุษยชนหรือไม่ อย่างไร ซึ่งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตรวจสอบแล้วเห็นว่า การที่พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี ได้ประกาศนโยบายทำสงครามต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ถือได้ว่าเป็นการกำหนดนโยบายของผู้บริหารประเทศซึ่งเป็นการจงใจให้เจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหน้าที่เข้าใจว่ามีอำนาจที่จะจัดการทุกรูปแบบแม้แต่การใช้ความรุนแรงเพื่อปัญหาเสพติดหมดสิ้นไป และหากผู้ปฏิบัติไม่สามารถดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายได้ย่อมต้องได้รับผลกระทบต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ อันนำมาซึ่งเหตุการณ์ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐได้นำนโยบายดังกล่าวไปปฏิบัติต่อประชาชนเกินสมควรแก่เหตุ จนเกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของประชาชนเป็นจำนวนมาก ซึ่งความสูญเสียดังกล่าวถือเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นแก่ชีวิตและเสรีภาพของประชาชนที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองและคุ้มครองไว้ อันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรงและเกิดขึ้นเป็นวงกว้างอย่างเป็นระบบ เข้าข่ายการกระทำที่เป็น “อาชญากรรมต่อมนุษยชาติ” ตามธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ อีกทั้งการใช้ความรุนแรงในลักษณะดังกล่าวโดยไม่มี การนำเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม มิได้มีการเปิดเผยความจริง ผู้กระทำไม่ต้องรับผิดชอบ และปราศจากการแก้ไขเยียวยาจากภาครัฐอย่างจริงจัง เป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งของความแตกแยกของคนในชาติ สมควรที่รัฐบาลและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจะต้องดำเนินการเพื่อให้เกิดการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกรณีต่างๆ อาวุธจึงเห็นควรมีข้อเสนอแนะนโยบายหรือข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมายไปยังคณะรัฐมนตรี ดังนี้

● ข้อเสนอแนะนโยบายหรือข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย

(๑) คณะรัฐมนตรีโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สมควรดำเนินการเพื่อคืนความเป็นธรรมให้แก่ผู้เสียหายและครอบครัวหรือญาติของผู้เสียหาย มีแนวทางดำเนินการ ๓ ประการได้แก่ (๑) การทำให้ความจริงในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นให้ปรากฏ (๒) การเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายและครอบครัว และ (๓) การนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ได้แก่ เสนอผลการตรวจสอบกรณีนี้ให้ ป.ป.ช. ดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงตามอำนาจหน้าที่ รื้อฟื้นการสอบสวนคดีที่เกิดขึ้น พิจารณาความเป็นไปได้ในการเสนอเรื่องดังกล่าวไปสู่ศาลอาญาระหว่างประเทศ (International Criminal Court)

(๒) คณะรัฐมนตรีโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และรัฐสภา ควรดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ได้รับผลกระทบจากนโยบายของรัฐ และเพื่อป้องกันมิให้เกิดนโยบายที่อาจเปิดโอกาสให้มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือเป็นสาเหตุของการละเมิดสิทธิมนุษยชนในลักษณะเดียวกันนี้ขึ้นอีกในอนาคต ได้แก่ การแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมซึ่งเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติเพื่อปรับปรุงระบบการสืบสวนสอบสวนของพนักงานสอบสวนในคดีเกี่ยวกับการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน การแก้ไขปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา การแก้ไขปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ดูแลป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมให้มีความเข้าใจและมีจิตสำนึกที่เคารพต่อสิทธิมนุษยชน

(๓) คณะรัฐมนตรีโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และรัฐสภา ควรดำเนินการเพื่อพัฒนามาตรฐานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้แก่ พิจารณาดำเนินการให้สัตยาบันธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ การเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยการถูกบังคับโดยเร็ว เร่งรัดการออกกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการบังคับให้บุคคลสูญหาย และทบทวนกฎหมาย กฎหมายลำดับรอง คำสั่ง และวิธีการ/แนวปฏิบัติในความรับผิดชอบที่อาจขัดหรือแย้งกับการคุ้มครองบุคคลจากการถูกกระทำทรมานโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ และการคุ้มครองมิให้บุคคลถูกบังคับให้สูญหาย ตามอนุสัญญาาระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

(๔) คณะรัฐมนตรีโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรดำเนินการเพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อภาพลักษณ์ด้านสิทธิมนุษยชนและกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยในเวทีระหว่างประเทศ ได้แก่ เสนอข้อมูลการดำเนินการของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรงในกรณีการทำสงครามขึ้นแตกหักกับยาเสพติดในการจัดทำรายงานของประเทศไทยตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และในรายงานประเทศตามกระบวนการ UPR ของคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ

● ผลดำเนินการของคณะรัฐมนตรี และส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

คณะรัฐมนตรี มีมติเมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๕๘ รับทราบรายงานผลการพิจารณาคำร้อง เพื่อเสนอแนะนโยบายหรือข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมายของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และมอบหมายให้กระทรวงยุติธรรมเป็นหน่วยงานหลักรับไปพิจารณาร่วมกับกระทรวงมหาดไทย สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และสำนักงานศาลยุติธรรม เพื่อพิจารณาศึกษาแนวทาง และความเหมาะสมของข้อเสนอดังกล่าวและสรุปผลการพิจารณาหรือผลการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวในภาพรวม

คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๕๙ รับทราบสรุปผลการพิจารณา ดำเนินการตามที่กระทรวงยุติธรรมเสนอ สรุปสาระสำคัญได้ว่า คณะกรรมการอิสระตรวจสอบ ศึกษา และ วิเคราะห์การกำหนดนโยบายปราบปรามยาเสพติดและการนำนโยบายไปปฏิบัติจนเกิดความเสียหายต่อ ชีวิต ร่างกาย ชื่อเสียง และทรัพย์สินของประชาชน (คตจน.) ได้มีการเปิดเผยข้อมูลจากรายงานการ ตรวจสอบต่อสาธารณชนแล้วเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๒ เห็นด้วยกับข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน แห่งชาติที่จะให้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาจ่ายค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย ครอบครัวหรือญาติของผู้เสียหาย การดำเนินคดีอาญาทั่วไปกับผู้เกี่ยวข้อง หรือความผิดเกี่ยวกับการ ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗ สามารถดำเนินการได้ หากมี พยานหลักฐานเพียงพอ สำหรับการพิจารณาให้หรือฟื้นการสอบสวนคดีที่เกิดขึ้นในคดีที่พนักงานสอบสวน ได้สรุปสำนวนคดีเสนอให้งดการสอบสวน หากมีพยานหลักฐานใหม่ก็สามารถยื่นฟ้องคดีขึ้นพิจารณาใหม่ ได้ตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด นอกจากนี้ กรณีให้เสนอเรื่องดังกล่าวซึ่งเกี่ยวกับการก่ออาชญากรรม ต่อมนุษยชาติไปสู่ศาลอาญาระหว่างประเทศ ข้อเสนอดังกล่าวเป็นเรื่องละเอียดอ่อนเกี่ยวข้องกับ ความ มั่นคงของชาติ เห็นควรให้คณะรัฐมนตรีตั้งคณะกรรมการขึ้นมาพิจารณาโดยเฉพาะ เพื่อให้เกิด ความ รอบคอบในทุกด้าน เห็นควรให้ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายในเรื่องที่เกี่ยวกับการอนุญาตให้คัดสำเนาสำนวน การสอบสวนทั้งสำนวน และการมอบหมายให้พนักงานอัยการเข้าร่วมทำการสอบสวนกับพนักงาน สอบสวนในคดีร้ายแรงเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพรับข้อเสนอดังกล่าวไว้พิจารณาปรับปรุงพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยใน คดีอาญา พ.ศ. ๒๕๕๔ มาตรา ๒๐ (๓) และมาตรา ๒๒ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม ยาเสพติดได้ยกร่างประมวลกฎหมายยาเสพติดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับมาตรการการริบทรัพย์สินคดียาเสพติดแล้ว รัฐบาลไทยได้ลงนามในอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลจากทุกคนจากการหาย สาบสูญโดยถูกบังคับ ซึ่งอยู่ระหว่างเสนอเรื่องให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาให้สัตยาบัน กรมคุ้มครองสิทธิและ เสรีภาพได้ดำเนินการจัดทำร่างพระราชบัญญัติการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการการบังคับให้สูญหาย รวมทั้งกฎหมายระดับรอง แนวปฏิบัติต่าง ๆ และการอบรมเผยแพร่ความรู้ ซึ่งได้ผ่านการพิจารณาของ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้ว และได้เสนอร่างดังกล่าวให้คณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาต่อไป และรายงาน ICCPR มีการนำเสนอและจัดส่งให้ UN เรียบร้อยแล้ว สำหรับรายงาน

UPR เป็นกรอบกว้างและมีหลายเรื่องที่จะต้องรายงาน และมีข้อจำกัดว่ารายงานจะต้องมีเนื้อหาไม่เกิน ๒๐ หน้า จึงต้องคัดเลือกเฉพาะประเด็นสำคัญ และรายงานจะต้องเป็นสถานการณ์ปัจจุบัน